

‘Het hoofd is een prettige plek om naartoe te gaan’

Mensen die hun eigen weg gaan en ondanks alles iets van hun leven maken. Arthur Japin voert ze op in zijn romans en laat zich door hen inspireren. De lezer komt hen eveneens tegen in de 28 korte reisverhalen die samen de pas uitgekomen bundel ‘Goed volk’ vormen. Hoop en de zelfgekozen dood. Een bijzondere combinatie, die in werk en leven van Japin vaak terugkomt en zijn boeken bijzonder maakt.

Arthur Japin

Tekst: Jacques Geluk

Arthur Japin houdt ervan mensen te beschrijven die ook tegen beter weten in hoop in het leven houden. Over hen gaan de korte verhalen, soms niet meer dan prachtig uitgewerkte aantekeningen en notities, in 'Goed volk'. "Door met die bundel bezig te zijn, merk ik dat ik op bepaalde mensen let en kijk hoe ze reageren en wat ze doen. Tijdens twee lezingen van mijn partner Benjamin Moser bij Harvard is dezelfde vrouw mij opgevallen, een academische zwerfster die van lezing naar lezing gaat om te luisteren, te leren, wat mee te eten en wat overblijft in haar tas stopt. Ze heeft ons na afloop bedankt en is een van die wonderlijke mensen, die een ander soort pad kiezen dan anderen en, al loopt het anders dan gedacht, toch iets van

'Wat in je jeugd gebeurt zet de koers uit voor je leven'

hun leven maken. Deze vrouw houdt een soort stijl in stand door te eten uit vuilnisbakken en daarna een lezing bij te wonen. Dat ontroert mij. Als ik op het verhaalspoor kom van iemand uit het verleden blijkt dat ook vaak zo'n persoon te zijn. Iemand die heeft moeten worstelen om een plek te veroveren of te behouden in de maatschappij."

"Het heerlijke van reizen is dat ik veel bijzondere mensen mag zien en ontmoeten. Als ze mij frapperen maak ik altijd noties in een opschrijfboekje of op mijn telefoon. Ze komen later meestal wel ergens terug. Lange tijd heb ik een schetsboekje en penntje meegenomen om contouren te schetsen van zo iemand, er ogen in te tekenen en te hopen dat het lijkt. In 'Goed volk' schets ik in woorden wat mij is opgevallen, iets dat je niet verwacht en dus verrast", zegt Japin. Dat gebeurt niet alleen bij zwerfsters en koninginnen van de nacht, ook bij schrijvers, vorsten

en politici. In het eerste verhaal 'Staarten van de Salamander' valt minister Eveline Herfkens negatief uit de toon tijdens de viering van het feest rond de 300-jarige betrekkingen tussen Nederland en Ghana. Japin beschrijft beeldend hoe hij vergeefs probeert haar wat te vertellen over Kwasi en Kwame, twee Ashanti-prinsjes die in de negentiende eeuw vanuit het fort in Elmina naar Nederland vertrokken. En hoe Máxima en Willem-Alexander een half jaar later dansend de harten van de lokale bevolking veroveren tijdens hun eerste buitenlandse reis in officiële dienst. "Het eerste met Herfkens was erg, het tweede leuk om mee te maken. Vooral tijdens het toneelstuk, gebaseerd op mijn boek over de prinsjes, 'De zwarte met het witte hart', was het geweldig ze erbij te hebben." Een ander verhaal gaat over de Amerikaanse schrijfster en activiste Susan Sontag (1933-2004). "Ben is sinds vijf jaar haar officiële biograaf. In 'Goed volk' is te lezen hoe onze reis, als het uitkomt reizen we samen, in Sarajevo begint op de plek waar dat gekke mens tijdens de oorlog in Joegoslavië Samuel Becketts 'Wachten op Godot' uitvoerde, terwijl de mensen vanaf de heuvels openlijk werden beschoten. Het verhaal over Susan is nieuw, net als de helft van de andere verhalen. De rest is eerder gepubliceerd, zij het dat fragmenten uit mijn dagboek nu verhalen zijn geworden."

VERLIEFDHEID

Vrijwel al Japins boeken zijn historische romans. "Dat genre bevalt mij goed. Als het echt om historische figuren gaat kloppen de feiten van zo'n leven altijd. Zodra de deur dichtgaat en ik in iemands hoofd invul wat hij of zij moeten hebben gevoeld of gedacht, komt de fictie om de hoek kijken." Japin wil wel zo dicht mogelijk blijven bij zijn personages. Het onderzoek dat hij daarvoor doet vergelijkt hij met verliefd zijn. "Je ontmoet iemand, gaat uit eten en probeert meer over hem of haar te weten te komen door te vragen naar hun verleden, favoriete films, boeken, muziek en landen. Dat soort dingen wil ik over die historische figuren ook weten

en het is gewoon verrukkelijk om je een paar jaar lang te mogen onderdompelen in een hele andere tijd. Ik kom wel steeds uit op de negentiende eeuw. Die periode voelt heel natuurlijk en dichtbij, maar dat heeft misschien te maken met het feit dat ik ben opgegroeid met mensen die in die eeuw zijn geboren en tussen meubels uit die tijd." Japin voegt er meteen aan toe dat de zeventiende eeuw een grens is. "Als ik daarvoor ga zitten – of in de toekomst – geloof ik het zelf niet meer. Dat ligt te ver bij mij vandaan." Of

toch niet? "Een van mijn favoriete romans is 'Hadrianus' Gedenkschriften' van Marguerite Yourcenar. Dat verhaal speelt in de Romeinse tijd en heb ik totaal geloofd en geslikt. Misschien is een kleiner verhaal over die tijd een keer een mooi experiment."

REALITEIT

Zijn personages passen niet in de wereld zoals die is, maar hebben volgens de schrijver toch vooral ook met de realiteit te maken. "Hun verhaal is mijn manier om iets te zeggen over de realiteit van vandaag. Kijk naar de 'De zwarte met het witte hart'. Dat gaat over culturen en mensen die uit culturen geplaatst zijn en daardoor ook over de Sinterklaasdiscussie. Dingen die ik om mij heen zie zijn er altijd wel in verwerkt. Ik kijk goed, vermom mij als het ware in een kostuum en verplaats me in een ander decor. Door zo afstand te nemen ben ik minder

betrokken, minder een partij in deze wereld en kan ik door de ogen van historische figuren kijken naar vandaag en is er tijd om dingen te doorgronden en te begrijpen.” Japin is in zijn jeugd jarenlang gepest en geestelijk en lichamelijk mishandeld en heeft daarvoor al vroeg geleerd dingen van alle kanten te bekijken. “Wanneer mensen jou pijn en

‘Ik vermom mij als het ware in een kostuum en verplaats me in een ander decor’

verdriet berokkenen, moet je beginnen met proberen te doorgronden waarom zij dat doen. Daarvoor moet je een stap uit jezelf doen en anders kijken. Dan kun je gebeurtenissen een plaats geven en misschien begrip opbrengen voor die ander. Wat in je jeugd gebeurt zet de koers uit voor je leven. Mijn boek ‘Schitterend gebrek’ heet niet voor niets zo. Op een gegeven moment denk je zo mismaakt te zijn door wat er is gebeurd, dat je nooit meer kunt deelnemen aan het gewone leven. Dat is ook zo. Ik kan niet echt functioneren op dezelfde manier als anderen, maar het schrijven is een manier om daarmee om te gaan. Vanuit de achterstand uit mijn jeugd (het gebrek) is het voordeel (schitterend) dat ik heb geleerd als beschouwer te zien hoe mensen in elkaar steken.” Japins vader was recensent van boeken en toneelstukken. “Ik mocht vaak mee naar het voorstellingen. Dat was een soort droomwereld.” Niet zo gek dus dat hij in eerste instantie denkt dat hij zich het beste in een ander kan verplaatsen door te acteren. “Het masker van het theater opzetten en je daar juist laten zien leek een veilige oplossing voor mijn diepe verlegenheid en schaamte, maar ik had er niet over nagedacht. Op toneel merkte ik al snel dat dit niet was wat ik bedoelde. Mijn boek ‘Maar buiten is het feest’, dat het leven van Karin Bloemen beschrijft, gaat daar eigenlijk ook over.”

Japins schrijversloopbaan begint in 1997 met de roman ‘De zwarte met het witte hart’. “Ik hoorde dat verhaal tien jaar eerder en

diezelfde avond wist ik dat het moest vertellen. Ik heb het als scenario naar verschillende omroepen gestuurd, maar het was te duur dit historische verhaal te verfilmen”, aldus de auteur die van diezelfde omroepen wel andere scenario-opdrachten kreeg. Het schrijven van boeken is, weet hij nu, voor hem de prettigste manier om te laten weten wat hij werkelijk van belang vindt. “Ik kan alles dan rustig uitdenken. Het hoofd is een heel prettige plek om naartoe te gaan en je erin terug te trekken. Dan kun je, op een andere manier, de wereld schetsen zoals je die wilt of kunt zien, Dat doe ik graag. Daar staat geen enkele andere schrijfvorm mee in verhouding. Als je een scenario schrijft heb je te maken met de inbreng van andere mensen, terwijl ik nu mijn eigen regisseur én hoofdrolspeler ben.” In diep in je eigen hoofd zitten schuilt wel een gevaar, “want soms moet je wel iets met de werkelijkheid. Nadat ik afgelopen winter in Frankrijk had gezeten moest ik na terugkomst reïntegreren in de maatschappij en mezelf hervinden. Wanneer je te lang in je hoofd blijft, bestaat het gevaar dat je helemaal in verdwijnt en er niet meer uit kunt komen. Dus moet je zoeken naar een balans.”

‘DE GEVLEUGELDE’

De roman ‘De gevleugelde’ – over luchtvaartpionier Alberto Santos-Dumont (1873-1932) die echt gelooft dat de mens kan vliegen, maar gedisillustioneerd sterft – is vorig jaar goed ontvangen en nu al verkocht aan Brazilië. Duitsland volgt. Het thema is zelfmoord, naast hoop een rode draad in het leven en werk van Japin. “In de week dat Joost Zwagerman uit het leven stapte is het boek uitgekomen. Wim Brands interviewde mij over de dood van Joost en wilde daar graag over doorpraten omdat ook in mijn boek zelfmoord wordt uitgelegd. Van dat vervolgesprek is het niet meer gekomen. Brands koos in april zelf voor de dood. Jaren geleden had ik al lange gesprekken met Joost over zelfmoord, waar hij – denk ik – al erg mee bezig was en tegelijk erg tegen. Hij zei dingen die ik toen niet begreep, maar nu wel heb begrepen.” Heel nabij maakt Japin als 12-jarige de zelfmoord van zijn vader mee. “Ik was daar als kind blij mee en dankbaar dat hij het gedaan had. Het luchtte op

en ik dacht dat het goed was. Eigenlijk had ik me na de dood van Wim Brands voorgenomen er wat voorzichtiger over te spreken”, bedenkt Japin zich. “Het geheim en drama van zelfmoord is dat je het vaak niet ziet of merkt dat mensen het van plan zijn. Iemand die zover is en de werkelijkheid zijn twee parallelle werelden, die elkaar niet kunnen raken. Iemand had mij tevoren gezegd dat hij hoopte dat Joost zijn interview in ‘De wereld draait door’ zou halen. Toen Joost twee dagen later dood was, was diezelfde man verbijsterd. Het kan gebeuren dat een ernstig depressief persoon om hulp vraagt, maar anderen dat letterlijk niet horen.”

NIEUWE PROJECTEN

Arthur Japin is met twee nieuwe projecten bezig. Hij is bij het nieuwe DeLaMar druk bezig met een nieuw toneelstuk (“ik zit alsnog in het theater, maar nu aan de andere kant”) en zit middenin zijn volgende roman, die in het najaar van 2017 uitkomt. “Dat boek gaat over de gedwongen zelfmoord van Pjotr Tsjaikovski. Een door zijn broer Modest opgevoede doofstomme jongen komt langzaam achter het geheim van de dood van de componist. Het zou ‘De Tsjaikovski code’ kunnen heten, want het is best spannend.” Hoewel ook dit boek zelfmoord als rode draad heeft, staat Arthur Japin zelf vrolijk in het leven. “Het wisselt zoals bij iedereen, maar ik zit nu in een optimistische periode.” 🐦

Arthur Japin is een Nederlandse schrijver, die met romans als ‘De zwarte met het witte hart’, ‘Een schitterend gebrek’, ‘De overgave’ en ‘Vaslav’ grote literaire prijzen heeft gewonnen, waaronder de Libris- en de NS-Publieksprijs. In 2015 verscheen zijn nieuwste roman ‘De gevleugelde’. Japin schrijft ook verhalen, toneelstukken en filmscenario's. ‘Goed volk’ is in april 2016 uitgekomen (Uitgeverij Magonia, ISBN 978949224078).

arthurjapin@speakersacademy.nl

© HEER CORBINO